

УДК 343.3

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2020-39-103-112>

КК України vs COVID-19 (кваліфікація порушень населенням карантинних заходів)

Яремко Г.З.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
м. Львів, вул. Городоцька, 26, 79007, Україна,
тел.: (067) 95 68 607, e-mail: yaremkogalyna2017@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4333-0424*

Маковецька Н.Є.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,
тел.: (067) 581-10-043, e-mail: Makovetska@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-5643-9731*

Criminal code of Ukraine vs COVID-19 (qualification of quarantine measures violations by citizens)

Yaremko G.Z.

*Ph.D. in Law, Associate Professor, Department of Criminal Law,
Lviv State University of Internal Affairs,
Lviv, st. Gorodotska, 26, 79007, Ukraine,
tel.: (067) 95 68 607, e-mail: yaremkogalyna2017@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4333-0424*

Makovetska N.Ye.

*Ph.D. in Law, Associate Professor, Department of State and Legal Disciplines,
«KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,
tel.: (067) 581-10-043, e-mail: Makovetska@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-5643-9731*

Анотація. У статті сформовано систему норм КК України, які встановлюють кримінальну відповідальність за порушення карантинних заходів населенням, окреслено обов'язки, що покладаються на населення у зв'язку з пандемією коронавірусу, та підстави відповідальності за порушення таких. Із пандемією COVID-19 постало питання здатності протидіяти поширенню хвороби з допомогою наявного кримінально-правового арсеналу. Результатом цього став Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)” від 17 березня 2020 року № 530-ІХ. Слід віддати належне розробникам законопроекту, які не стали звично пропонувати нові кримінально-правові норми, а лише посилили відповідальність за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам (ст. 325 КК України). Поява не званої досі хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, абсолютно не означає, що у КК України немає норм-заборон, спрямованих на поширення інфекційних захворювань. На підставі аналізу приписів кримінального законодавства України, спрямованих, зокрема, і на боротьбу з поширенням COVID-19, є підстави констатувати, що під кримінальну відповідальність можуть підпадати громадяни, які підлягають: – відстороненню від роботи чи іншої діяльності, та відмовляються чи ухиляються від таких заходів (хворі на COVID-19 або є носіями збудників цієї хвороби); – госпіталізації (хворі на COVID-19), та відмовляються чи ухиляються від такої; – самоізоляції (мали контакт з хворим на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, або хворіють на зазначену хворобу і не потребують госпіталізації), та порушили самоізоляцію; – обов'язковій обсервації (ізоляції) протягом 14 днів після перетину державного кордону, та порушили вимоги такої обсервації (ізоляції). При цьому відповідальність може наставати, залежно від ставлення до наслідків у вигляді поширення COVID-19, за такими нормами КК України (за наявності інших обов'язкових ознак складів злочинів): ст. 113 “Диверсія”; ст. 130 “Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невеликої інфекційної хвороби”; ст. 325 “Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням”.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, COVID-19, карантин, населення.

Формул.: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 10

Annotation. This article sets out the system of CC of Ukraine regulations that establish criminal liability for quarantine measures violation by the citizens, defines the liabilities imposed on the citizens due to the coronavirus pandemic, and causes for liability for the violation of thereof. COVID-19 pandemic gave rise to the issue of the ability to withstand the spread of the disease with the help of the current criminal regulations. This issue resulted in the adoption of the Law of Ukraine “On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine Aimed at Prevention of Emergence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)” No. 530-IX dated March 17, 2020. Credit should be given to the law drafters who did not offer new criminal regulations but strengthened the liability for the violation of sanitary rules and norms for the prevention of infectious diseases (art.325 of CC of Ukraine). The appearance of the hereto unknown disease COVID-19 caused by the coronavirus SARS-CoV-2 does not mean that the CC of Ukraine has no prohibitive regulations aimed at the prevention of infectious diseases spread. Based on the analysis of the orders of the criminal legislation of Ukraine aimed, in particular, at the control of COVID-19 spread, there are enough grounds to state that the criminal liability can be imposed on the citizens subjected to: – temporary suspension from work or other activity but who refuse from or evade such measures (people ill with COVID-19 or carriers of the pathogen); – hospitalization (people ill with COVID-19) but who refuse from or evade thereof; – self-isolation (those who have been in contact with people with the incidence of acute respiratory disease COVID-19 caused by the coronavirus

SARS-CoV-2 or ill with the abovementioned disease and do not need hospitalization) but who violated self-isolation; – obligatory observation (isolation) for 14 days after the state border crossing but who infringed the requirements of such observation (isolation). Herewith the liability can be imposed depending on the attitude to the results in terms of COVID-19 spread under such regulations of the CC of Ukraine (granting other obligatory constituent elements of offences): art. 113 “Subversive Action”; art. 130 “Infection with Human Immunodeficiency Virus or Other Incurable Infectious Disease”; art. 325 “Violation of Sanitary Rules and Norms for the Prevention of Infectious Diseases and Mass Poisoning”.

Keywords: criminal liability, COVID-19, quarantine, citizens.

Formulas: 0, *fig.:* 0, *tabl.:* 0, *bibl.:* 10

Постановка проблеми

Кримінальне законодавство повинно бути одним із найстабільніших у державі, адже окреслює межі свободи людини. Утім, тенденції свідчать про зворотне. Кримінальний закон України виступає чутливим індикатором суспільних змін та коливань. Найбільш резонансні події у суспільстві й державі неодмінно відображаються у тексті закону черговими змінами та нормами «спецпризначення», які радше є політичним бажанням продемонструвати блискавичну реакцію влади на нововиниклі загрози. Натомість потрібно з повним розумінням оцінювати існуючий кримінально-правовий потенціал. Адже, як слушно вказується у літературі, поява все нових і нових статей в Кримінальному кодексі (далі – КК) України не супроводжується збільшенням кола кримінально караних діянь. Тобто, все, що визнавалося злочинним та кримінально караним півтори сотні років тому, продовжує бути таким і зараз [3, с. 123]. Та й поспішне, законодавчо невиважене перекроювання кримінально-правової тканини підтримує її системну міцність.

Із пандемією COVID-19 постало питання здатності протидіяти поширенню хвороби з допомогою наявного кримінально-правового арсеналу. Результатом цього став Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню

коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 року № 530-IX. Щоправда, слід віддати належне розробникам законопроекту, які не стали звично пропонувати нові кримінально-правові норми, що могли охопити суспільно небезпечні діяння в частині створення загрози поширення коронавірусу, а лише посилили відповідальність за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК України). Вочевидь, законотворці вбачали, що норми КК Україні здатні цілком забезпечити охорону життя й здоров'я населення від поширення нововиниклого захворювання.

Такий підхід виважений. Поява не знаної досі хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, абсолютно не означає, що у КК України немає норм-заборон, спрямованих на поширення інфекційних захворювань. Адже кримінально-правові норми, спрямовані на охорону життя і здоров'я людини виникли з появою кримінального права [4, с. 555].

Аналіз останніх досліджень

Хоча питання кримінально-правової охорони здоров'я населення були предметом пошуку науковців, зокрема таких: О.П. Горох [1], Є.В. Фесенко [8; 9], однак такі розвідки нечисельні, крім цього, пандемія COVID-19, законодавчі зміни та, врешті, виклики правозастосу-

вання зумовлюють необхідність ревізії підходів.

Власне постає актуальне питання – кримінально-правової кваліфікації суспільно небезпечних посягань, пов'язаних з порушенням встановлених вимог у частині запобігання поширенню COVID-19, що є метою цієї розвідки. На основі поставленої мети видається доцільним окреслити окреме завдання, вирішення якого б сприяло формуванню правил кримінально-правової кваліфікації саме порушень санітарно-епідемічних правил населенням.

У зв'язку з швидкістю законодавчих змін в умовах пандемії COVID-19 потрібно зауважити, що позиції викладені у статті з урахуванням законодавства станом на 31 березня 2020 року.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сформулювати вичерпний перелік можливих посягань неможливо та й не доцільно, обґрунтованим є формування низки норм, які можуть претендувати на застосування у випадку різного роду порушень населенням так званих карантинних заходів. Так, у кримінальному законі України є принаймні такі норми, що передбачають відповідальність власне за суспільно небезпечні посягання, які створюють загрозу чи реальні наслідки у вигляді поширення інфекційних захворювань, у тому числі й COVID-19. Одразу варто зазначити, що Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 березня 2020 року № 521 «Про внесення зміни до Переліку особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб» COVID-19 віднесено до особливо небезпечних інфекційних хвороб. Отож, є всі нормативні передумови віднесення нововиниклої хвороби до ряду інфекційних.

Отож, по-перше, ст. 325 КК України «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням», яка встановлює відповідальність, зокрема, за порушення правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань (ч. 1), та ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки (ч. 2).

Особливої уваги потребує бланкетний спосіб викладу диспозиції норми в ст. 325 КК України, яка вказує на порушення правил і норм, спрямованих на запобігання та боротьбу з епідемічними й іншими інфекційними хворобами. Такий спосіб викладу, без сумніву, є універсальним, дозволяє охопити широке коло можливих порушень приписів. На перший погляд, законодавець не обмежує жодними вказівками допустимий рівень бланкетності, тобто видається, що можливим є звернення до приписів як державних органів, так і органів місцевого самоврядування. Однак, у ст. 1 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III зазначено, що санітарно-протиепідемічні правила та норми – нормативно-правові акти (накази, інструкції, правила, положення тощо) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, вимоги яких спрямовані на запобігання виникненню й поширенню інфекційних хвороб. Вказаний припис фактично унеможливує звернення в порядку бланкетності до нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Тим паче, що ст. 44 «Порушення правил карантину щодо людей» Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає власне від-

повідальність, зокрема, і за порушення рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами.

Примірний перелік нормативно-правових актів, які можуть застосовуватися в порядку бланкетної відсилки ст. 325 КК України сформовано у літературі [10, с. 344-346].

Утім, ключове питання цього дослідження – це відповідальність власне населення за порушення санітарних правил та норм щодо запобігання інфекційним хворобам. Так, сформувався такі позиції щодо суб'єкта цього злочину:

1) загальний – особа, яка досягла 16-річного віку [5, с. 1078];

2) спеціальний, а саме – лише особи, до службових, професійних або *іншого роду обов'язків* яких входить виконання відповідних правил та норм: працівники санітарно-епідеміологічної служби, інших органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службові особи підприємств, установ і організацій, громадяни-підприємці тощо [6, с. 489-490; 7, с. 942-943] (виділено авт.: М.Н., Я.Г.). Тобто суб'єктом є лише особа, на яку покладено відповідний обов'язок виконувати встановлені санітарні правила чи норми, однак це не означає, що йдеться виключно про службові чи професійні обов'язки;

3) спеціальний – особи, до службових або професійних обов'язків яких входить виконання правил, встановлених з метою запобігання заразним захворюванням і боротьби з ними (працівники санітарно-епідеміологічної служби, інших органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службові особи підприємств, установ та організацій) [2]. Тобто коло суб'єктів уже обмежується виключно особами, для яких виконання санітарних правил і норм є службовим чи професійним обов'язком.

Видається, що найбільш обґрунтованою є друга позиція. Те, що відповідальність за порушення спеціальних правил повинен нести лише той, хто зобов'язаний їх дотримуватися, є чи не аксіомою, яка впливає, зокрема, з бланкетного характеру норми. Логічно, що вимагати дотримання та, врешті, знання спеціальних правил, можна не від усіх, а лише тих, на кого покладений відповідний обов'язок. А тому суб'єкт такого злочину спеціальний. Однак, науковці, які притримуються такої вищенаведеної позиції, чомусь опускають згадку про «звичайного» громадянина, на якого також покладаються певні обов'язки чи заборони санітарними правилами і нормами.

Так, ст. 5 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-ХІІ вказує на обов'язок громадян, зокрема, піклуватися про своє здоров'я й здоров'я і гігієнічне виховання своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян; брати участь у проведенні санітарних та протиепідемічних заходів; виконувати розпорядження і вказівки посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби при здійсненні ними державного санітарно-епідеміологічного нагляду; виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя. Своєю чергою, ст. 11 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-ІІІ вказує, що організація й проведення профілактичних і протиепідемічних заходів покладаються, зокрема, на громадян.

Отож, чинне регулююче законодавство визначає населення серед суб'єктів, які повинні забезпечувати виконання протиепідемічних заходів. Проте наведені приписи все ж є достат-

ньо абстрактними та не можуть заповнити «бланк» кримінально-правової норми. Для притягнення ж до відповідальності за ст. 325 КК України потрібно встановити порушення конкретного санітарного правила чи норми щодо запобігання інфекційним хворобам.

Щоправда, ст. 28 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-ХІІ передбачає вже цілком конкретні обмеження для осіб, які хворіють особливо небезпечними і небезпечними інфекційними хворобами або є носіями збудників цих хвороб. А саме зазначається, що такі особи відсторонюються від роботи та іншої діяльності, якщо вона може призвести до поширення цих хвороб. Особи, хворі на особливо небезпечні інфекційні хвороби, в разі відмови від госпіталізації підлягають примусовому стаціонарному лікуванню, а носії збудників зазначених хвороб і особи, які мали контакт з такими хворими, обов'язковому медичному нагляду та карантину у встановленому порядку.

Такий законодавчий припис є достатньою підставою для кваліфікації діяння громадянина, який хворіє особливо небезпечною інфекційною хворобою (зокрема, COVID-19) за ст. 325 КК України про порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам у випадку невиконання вимог щодо відсторонення від роботи чи іншої діяльності, відмови, ухилення від госпіталізації, карантину, втечі з медичного закладу. Втім, очевидним є, що припис адресується не всім громадянам, а лише хворим особам, носіям збудників таких хвороб та особам, які мали контакт з такими хворими. Це також є підтвердження спеціального суб'єкта у складі злочину, передбаченого ст. 325 КК України.

Окрім того, інші визначені так звані карантинні заходи, які полягають в

обмеженні прав чи встановленні додаткових обов'язків громадян, можуть встановлюватися у конкретній несприятливій епідемічній ситуації. Так, ст. 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III передбачає, що карантин (адміністративні й медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб) встановлюється та відміняється Кабінетом Міністрів України, і при цьому в такому рішенні затверджуються необхідні профілактичні, протиепідемічні та інші заходи, їх виконавці й терміни проведення, встановлюються тимчасові обмеження прав фізичних і юридичних осіб та додаткові обов'язки, які покладаються на них. Тобто зокрема Кабінет Міністрів України може встановити інші конкретні обмеження чи додаткові обов'язки, в тому числі й для населення, що виникають у зв'язку з карантином.

Так, реакцією на поширення COVID-19 стало введення Постановою Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11 березня 2020 року № 219 карантину на всій території України з 12 березня до 24 квітня 2020 року. При цьому вказаною Постановою населенню адресуються виключно такі обов'язки:

1) Для осіб, які потребують самоізоляції (які мали контакт з хворим на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, або хворіють на зазначену хворобу та не потребують госпіталізації), – утримуватися від контакту з іншими особами, крім тих, з якими спільно проживають, відвідування громадських місць. Однак, дозволяється відвідуван-

ня у невідкладних випадках місць торгівлі продуктами харчування, засобами гігієни, лікарськими засобами, виробами медичного призначення та закладів охорони здоров'я за умови використання засобів індивідуального захисту і дотримання відстані не менш як 1,5 метра (п. 3-1).

2) Для осіб, що відвідували країни/ регіони із місцевою передачею вірусу в громаді (крім водіїв та обслуговуючого персоналу вантажних транспортних засобів, членів екіпажів повітряних і морських, річкових суден, членів поїзних і локомотивних бригад, якщо немає підстав вважати, що вони були в контакті з особою, хворою на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2), – підлягати обов'язковій обсервації (ізоляції) протягом 14 днів після перетину державного кордону (п. 3-2).

Очевидним є те, що обов'язки до обов'язкової самоізоляції та обсервації адресуються також не всьому населенню, а виключно обмеженій категорії осіб, які є чи можуть бути носіями хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Жодних заборон чи додаткових обов'язків щодо здорового населення Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 219 (зі змінами від 29 березня 2020 року) не визначає. Хоча, вочевидь, такі обов'язки гіпотетично *можуть* бути покладені. Тобто конкретне наповнення бланкетної складової норми в ст. 325 КК України може змінюватися в силу прийняття відповідними суб'єктами нових приписів-заборон чи приписів-обов'язків відповідно до розвитку епідемічної ситуації.

Отож, фактично за ст. 325 КК України про порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам (у частині протидії саме COVID-19) можуть нести такі громадя-

ни (при наявності інших обов'язкових ознак складу злочину):

- які хворіють на COVID-19 або є носіями збудників цієї хвороби, та відмовляються чи ухиляються від відсторонення від роботи, іншої діяльності чи обов'язкової госпіталізації;

- які мали контакт з хворим на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, або хворіють на зазначену хворобу та не потребують госпіталізації, однак підлягають самоізоляції – у випадку відмови чи ухилення від самоізоляції;

- які підлягають обов'язковій обсервації (ізоляції) протягом 14 днів після перетину державного кордону та порушили вимоги такої обсервації (ізоляції).

Наведені вище порушення є типовими, проте далеко не вичерпними. Однак, криминоутворюючою складовою, в якій зосереджений основний «заряд» суспільної небезпеки, є те, що такі порушення спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань; спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки. Тобто мають місце матеріальні склади злочинів, у яких визначено суспільно небезпечні наслідки. При цьому суб'єктивне ставлення до таких наслідків може характеризуватися як необережністю, так і непрямим умислом.

Утім, можливий прямий та непрямий умисел особи до поширення інфекційної хвороби, зокрема COVID-19. Такі суспільно небезпечні посягання громадян можуть за наявності інших обов'язкових ознак складу злочину кваліфікуватися за іншими кримінально-правовими нормами. А саме йдеться про:

- Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130 КК України). При цьому віднесення інфекційної хвороби (в тому числі, й COVID-19) до невилі-

ковної є питанням факту. Втім, на даний момент цьому є нормативні передумови. Адже фактично немає затверджених протоколів лікування COVID-19. Так, Рішенням Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки в умовах спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 13 березня 2020 року (введено в дію Указом Президента України від 13 березня 2020 року № 87/2020) доручено Міністерству охорони здоров'я України невідкладно забезпечити постійне оновлення стандартів надання медичної допомоги згідно з отриманими новими даними щодо терапії COVID-19. Тобто, фактично Міністерство охорони здоров'я повинно чутливо реагувати на *перспективні* дані щодо терапії такої хвороби.

- Диверсію у формі вчинення дій, спрямованих на поширення епідемій (ст. 113 КК України), втім власне з метою ослаблення держави (лише з прямим умислом).

Видається, що випадки умисного (з прямим чи непрямим умислом) зараження COVID-19 конкретної іншої особи повинні кваліфікуватися за відповідними частинами ст. 130 КК України та за сукупністю із ст. 325 КК України, якщо особа порушила так звані карантинні заходи. Може мати місце ідеальна сукупність, оскільки має місце шкода не лише здоров'ю конкретного потерпілого, але й здоров'ю населення. А це два самостійні об'єкти кримінально-правової охорони.

Наприклад, особа, яка хворіє на COVID-19, перебуває на самоізоляції та не потребує госпіталізації, умисно заражає особу, з якою проживає разом. Такі дії підлягають кваліфікації виключно за ст. 130 КК України, оскільки карантинні заходи вказують, що особи, які потребують самоізоляції, зобов'язані утриму-

ватися від контакту з іншими особами, *крім тих, з якими спільно проживають* (виділено авт.: М.Н., Я.Г.) (абзац 3 п. 3-1 Постановою Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 11 березня 2020 року № 219). Однак, якщо така особа, порушуючи режим самоізоляції (скажімо, без маски з'являється у магазині), умисно заражає іншу особу, то такі дії вже підлягають кваліфікації за сукупністю ст. 130 та ст. 325 КК України.

Отже, населення у випадку недотримання так званих карантинних вимог, результатом яких стала загроза чи реальне поширення COVID-19, або ж зараження іншої особи чи поширення епідемії, залежно від суб'єктивного ставлення до суспільно небезпечних наслідків, можуть нести відповідальність за такими кримінально-правовими нормами, що спрямовані на протидію поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб (у тому числі COVID-19): ст. 113 «Диверсія», ст. 130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби», ст. 325 «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням».

Висновки та перспективи подальшого дослідження

У ситуації, яка склалася у зв'язку з пандемією COVID-19, на підставі аналізу приписів кримінального законодавства України, спрямованих, зокрема, і на боротьбу з поширенням такої хвороби, є підстави констатувати, що під кримінальну відповідальність можуть підпадати громадяни, які підлягають:

- відстороненню від роботи чи іншої діяльності, та відмовляються чи ухиляються від таких заходів (хворі на

COVID-19 або є носіями збудників цієї хвороби);

- госпіталізації (хворі на COVID-19), та відмовляються чи ухиляються від такої;

- самоізоляції (мали контакт з хворим на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, або хворіють на зазначену хворобу і не потребують госпіталізації), та порушили режим самоізоляції;

- обов'язковій обсервації (ізоляції) протягом 14 днів після перетину дер-

жавного кордону, та порушили вимоги такої обсервації (ізоляції).

При цьому відповідальність може наставати залежно від ставлення до наслідків у вигляді поширення COVID-19 за такими нормами КК України (за наявності інших обов'язкових ознак складів злочинів): ст. 113 «Диверсія»; ст. 130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби»; ст. 325 «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням».

Література

1. Горох О.П. Покарання за злочини проти здоров'я населення, що загрожують масовим захворюванням населення. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Юридичні науки. Т. 116. 2011. С. 102–106.

1. Лісова Ю. Яка відповідальність за порушення карантину: роз'яснення Громадського центру правосуддя: веб-сайт Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?news=yakavidpovidalnist-za-porushennya-karantynu-roz'yasnennya-hromadskoho-tsentru-pravosuddya> (дата звернення 12.02.2020).

2. Навроцкий В.А. Общие, специальные и казуистические уголовно-правовые нормы. *Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: материалы Шестой международной научно-практической конференции 29-30 января 2009 г.* Москва: Проспект, 2009. С. 122-125.

3. Навроцкий В.О. Перспективи і напрями вдосконалення кримінально-правової регламентації відповідальності за злочини проти життя і здоров'я. З професорської шухляди. Івано-Франківськ: Фоліант, 2016. С. 555-566.

4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: 2-ге вид., перероб. та доп. / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, С.В. Фесенка. Київ: Дакор, 2008. 1428 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / О.І. Мотлях та інші. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 696 с.

6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: 9-те видання, перероблене і доповнене / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Юридична думка, 2012. 1316 с.

7. Фесенко С.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони. Київ: Атіка, 2004. 280 с.

8. Фесенко С.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.ю.н.: 12.00.08. Київ, 2004. 32 с.

9. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України: монографія / за ред. В.О. Навроцького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 432 с.

Reference

1. Horokh, O.P. (2011), "Punishment for crimes against public health that threaten mass disease of the population", *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Kyievo-Mohylians'ka akademiia». Yurydychni nauky*, vol.116, pp. 102–106.

2. Lisova, Yu. (2020), "What is the responsibility for violating the quarantine: clarification of the Public Center of Justice", *Hromads'kyj prostir*, [Online], available at: <https://www.prostir.ua/?news=yakavidpovidalnist-za-porushennya-karantynu-roz'yasnennya-hromadskoho-tsentru-pravosuddya> (Accessed 12 February 2020).

3. Navrockij, V.A. (2009), “General, special and casuistic criminal law”, *Ugolovnoe pravo: strategija razvitija v XXI veke* [Criminal Law: A 21st Century Development Strategy], Materialy Shestoj Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii [Proceedings of the Sixth International Scientific and Practical Conference], Prospekt, Moscow, Russia.

4. Navrots'kyj, V.O. (2016), *Perspektyvy i napriamy vdoskonalennia kryminal'no-pravovoi rehlamentatsii vidpovidal'nosti za zlochyny proty zhyttia i zdorov'ia. Z profesors'koi shukhliady* [Prospects and directions for improving the criminal law regulation of liability for crimes against life and health. From the professor's drawer], Foliant, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

5. Andrushko, P.P. Honcharenko, V.H. and Fesenko, Ye.V. (2008), *Naukovo-praktychnyj komentar do Kryminal'noho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine], 2nd ed, Dakor, Kyiv, Ukraine.

6. Motliakh, O.I. (2014), *Naukovo-praktychnyj komentar Kryminal'noho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

7. Mel'nyk, M.I. and Khavroniuk, M.I.. (2012), *Naukovo-praktychnyj komentar Kryminal'noho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine], Yurydychna dumka, Kyiv, Ukraine.

8. Fesenko, Ye.V. (2004), *Zlochyny proty zdorov'ia naseleння ta systema zakhodiv z joho okhorony* [Crimes against public health and the system of measures for its protection], Atika, Kyiv, Ukraine.

9. Fesenko, Ye.V. (2004), “Crimes against public health and the system of measures for its protection”, Ph.D. Thesis, Krymynal Law, Academy of Advocacy of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

10. Yaremko, H.Z. (2011), *Blanketni dyspozytsii v stattiakh Osoblyvoi chastyny Kryminal'noho kodeksu Ukrainy* [Blanket dispositions in articles of the Special part of the Criminal code of Ukraine], Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2020 року